

національну мову, на мовні знаки національної культури. Тільки той, хто засвоює мовну культуру в усій її сукупності й багатогранності, здатен стати творцем мовних цінностей. Мовна особистість формується на основі рідної мови, а розвивається, розширює свої мовно-культурні обрії шляхом засвоєння інших мов. І саме ґрунтовна базова мовна освіта має забезпечити використання мови в міжкультурних контактах.

Виходячи з вище сказаного можна зробити **висновок** про те, що значущість мовної особистості в міжкультурному спілкуванні у всіх сферах практичної діяльності на сьогоднішній день стає дуже актуальною. Для ефективного міжкультурного діалогу мовна особистість, яка, в свою чергу, виступає носієм національної культури, повинна володіти базовими знаннями про культуру свого народу, мати уявлення про іншу культуру, та насамперед вміти встановлювати та підтримувати міжкультурні контакти з носіями іншої культури – тобто володіти комунікативною компетенцією.

**Результати і перспективи подальшого дослідження.** Розгляд мовної особистості взагалі, незалежно від національної специфіки її мови, неминуче залишається схематичним. Тому, в подальшому слід звернути увагу на необхідність вивчення мовної здатності людини у зв'язку з процесами соціалізації, з широким соціальним контекстом, у якому протікає мовна діяльність людей.

#### *Література*

*Болдырев Н.Н.* Когнитивная семантика : Курс лекций по английской филологии / Болдырев Н.Н. – Тамбов : Изд-во Тамбовск. гос. ун-та, 2001. – 123 с. *Вайсгербер Й.Л.* Родной язык и формирование духа / Вайсгербер Й.Л. [перевод с нем]. – М. : Изд-во Московского ун-та, 1993. – С. 102. *Воробьев В.В.* Языковая личность и национальная идея / В.В. Воробьев // Народное образование. – 1998. – № 5. – С. 26. *Караулов Ю.Н.* Русский язык и языковая личность / Караулов Ю.Н. – М. : Наука, 1987. – С. 3. *Милованова Л.А.* Языковая личность: лингводидактические характеристики / Л.А. Милованова // Известия Волгоградского государственного педагогического университета. – Волгоград, 2005. – №3. – С. 119-124. *Подольська С.А., Лихвар В.Д., Іванова К.А.* Культурологія : навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів / Подольська С.А., Лихвар В.Д., Іванова К.А. – К. : Мінохоронздрав України. Нац. фармацевтич. ун-т, 2003. – 287 с.

УДК 811.111:81'255.4

**ГОЛОВКО О.М., СЕМЕРЕНКО С.В.**  
(Запорізький національний університет)

### **ОСОБЛИВОСТІ АДЕКВАТНОГО ВІДТВОРЕННЯ ВИГУКІВ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ МУЛЬТСЕРІАЛУ «ADVENTURE TIME»**

Стаття зосереджує увагу на збереженні прагматики вигуків як носіїв емоційного навантаження при перекладі мультиплікаційних фільмів на прикладі серіалу «Adventure Time». Оскільки вони часто опускаються, змінюється саме емоційне забарвлення вихідного тексту та перекладу. Аналізуються причини втрат та способи їхнього унеможливлення шляхом використання відповідників або застосування компенсацій різного роду.

*Ключові слова:* вигук, прагматичний ефект, відповідник, аудіовізуальний текст.

**Головко О.М., Семеренко С. В. Особенности адекватного воссоздания прагматики междометий при переводе мультсериала «Adventure Time».** Статья сосредотачивает внимание на сохранении прагматики междометий как носителей эмоциональной нагрузки при переводе мультипликационных фильмов на примере сериала «Adventure Time». Поскольку они часто опускаются, изменяется эмоциональная окраска исходного текста и перевода. Анализируются причины потерь и способы, как их избежать, используя соответствующие единицы и компенсации разного рода.

*Ключевые слова:* междометие, прагматический эффект, соответствие, аудиовизуальный текст.

**Golovko O., Semerenko S. Distinctive Features of Pragmatic Representation of Interjections Used in Translations of Animated Television Series “Adventure Time”.** The given article focuses on preserving the pragmatic effects of interjections as the carriers of emotional coloring in cartoon series “Adventure Time” and their translation into Ukrainian and Russian. As they are often omitted in translation, the emotional nuances are changed in the translated text if compared with the original one. The study presents the analysis and approaches how to avoid losses in translation resorting to equivalent units and compensations of various kinds.

*Key words:* interjection, pragmatic effect, equivalent, audiovisual text.

Вітчизняний кінопрокат та телебачення щороку поповнюються значною кількістю іноземної аудіовізуальної продукції (фільмами, мультфільмами, телепрограмами тощо). Кожен аудіовізуальний продукт має свій прагматичний вплив на оригінальну аудиторію, і головним завданням перекладача стає здійснення такого ж впливу на реципієнта. Прагматичний потенціал тексту є надзвичайно важливим аспектом у роботі перекладача аудіовізуального тексту, адже від цього залежить те, як сприйматиме перекладений твір глядач. Врахування прагматичного потенціалу є необхідним для досягнення перекладацької адекватності – одного з головних критеріїв оцінки якості перекладу. Якісний переклад дитячих програм є особливо важливим, адже в наш час телебачення та кіно нерідко справляють значний вплив на формування особистості, світогляду і смаків навіть наймолодших глядачів.

Переклад мультфільмів, цільовою аудиторією яких здебільшого є діти (хоча це не завжди так), є спорідненою, хоча й дещо відмінною від перекладу фільмів галуззю. К. Варга проводить чітку межу між поняттями «переклад для дітей» і «дитячий переклад» та наголошує на тому, що лінгвістичні характеристики цього жанру – зрозуміла лексика, спрощений синтаксис та діалогічне мовлення – іноді створюють помилкове уявлення про те, що мультфільми легше перекладати. Більше того, дослідниця вважає, що вибір перекладача на користь спрощення може привести до створення занадто «дитячого» перекладу, якому бракуватиме точності та змістовності, і підкреслює, що буквальний переклад, який є найпоширенішим методом перекладу дитячих фільмів, може виявитися поверхневим або навіть помилковим і шкідливо вплинути на сприйняття аудіовізуального продукту [Christina Varga, 2013].

Особливості перекладу аудіовізуальних текстів почали активно досліджуватися з другої половини ХХ ст. Теоретичними питаннями цієї галузі займаються, зокрема, К. Варга, А. Сербан, Ф. Діас, Дж. Сендерсон та ін. В Україні проблеми аудіовізуального перекладу досі знаходять лише фрагментарне висвітлення (Н. Бідасюк, А. Кулікова, Я. Ременюк), що, у свою чергу, негативно відбивається на якості перекладу теле- і кінопродукції. У зв'язку з цим особливої **актуальності** набуває дослідження зазначеної тематики, зважаючи на основні дослідження закордонних колег.

**Метою** дослідження є визначення особливостей адекватності перекладу вигуків у мультиплікації, а також порівняння російських та українських варіантів з точки зору збереження прагматичного ефекту.

Поставленій меті відповідають такі **завдання**:

- 1) визначити роль вигуків в аудіовізуальному продукті;
- 2) встановити загальні тенденції перекладу цих одиниць;
- 3) проаналізувати та порівняти варіанти перекладу вигуків у мультсеріалі «Adventure Time» з точки зору прагматики.

**Об'єктом** дослідження є особливості відтворення вигуків при перекладі.

**Предметом** дослідження є специфіка перекладу вигуків у мультсеріалі «Adventure Time». **Матеріалом** став дубляж українською мовою, виконаний студією Euromedia Company та переклад за допомогою російськомовних субтитрів, виконаний Павлом Самойловим.

Ми вважаємо, що адекватне і повне відтворення вигуків при перекладі дитячої теле- й кінопродукції має велике значення, оскільки в ній ці слова несуть основне емоційне навантаження. Разом з тим, варто зазначити, що роль вигуків часто недооцінюється, що шкодить прагматичній відповідності текстів оригіналу та перекладу. У якості матеріалу дослідження взято мультиплікаційний серіал, оскільки саме в цьому типі аудіовізуальної продукції мова персонажів характеризується особливою емоційністю, яскравістю та великою кількістю вигуків.

О. Олійник пропонує наступне визначення цієї частини мови: «Вигук – це мовний знак,

незмінне за формою слово, ізольоване в реченні знаками пунктуації, яке самостійно утворює цілу фразу, не поєднуючись з іншими реченнями (фразами); позбавлене номінативної функції (у деяких випадках – і понятійного змісту); наділене загальнозрозумілим значенням (це контекст на письмі й інтонація в усному мовленні); служить для вираження волевиявлень та живої емоційної реакції на поведінку співрозмовника або навколишню дійсність; його динамізм і експресивність виявляються в діалектичній єдності почуттєвого та інтелектуального; як особливий розряд слів, вигук – на відміну від інших частин мови – характеризується відсутністю спеціальних граматичних показників». Дослідниця зазначає, що вигуки поділяються на похідні та непохідні, тобто можуть брати початок не лише від емоційних викриків, що «супроводжують рефлексії організму на зовнішні подразнення», а й від повнозначних частин мови, «які втратили притаманну їм синтаксичну функцію, трансформувалися в іншу граматичну одиницю» і «стали виразниками різних емоцій та волевиявлень» [Олійник 2013]. Разом з тим, О. Каптюрова підкреслює, що вигуки «виконують важливі функції у мовленні, в них виразно виявляється прагматичне значення, оскільки вони безпосередньо відображають прагматичний тип інформації» [Каптюрова 2005, с. 2], що пояснює необхідність дослідження алгоритмів перекладу вигуків у контексті збереження прагматичного потенціалу тексту.

Я. Ременюк вважає, що основні труднощі перекладу можуть бути викликані складністю вигуківих конструкцій, зокрема багатозначністю більшості вигуків, нечіткістю їхнього смислу та наявністю специфічних вигуків, притаманних тільки англійській мові, і наголошує, що неправильний переклад вигуків та вилучення їх з мультфільму може призвести до порушення первісної ідеї та оригінального прагматичного ефекту [Ременюк 2012, с. 23-24]. Дослідниця виділяє наступні методи перекладу англійських вигуків: використання існуючого українського словникового відповідника; використання варіативного відповідника; переклад запозиченням з англійської мови (транскодування); заміна повнозначним словом або словосполученням; утворення нового контекстуального відповідника; застосування апроксимації, тобто підбору близького за вираженням емоцій українського відповідника; додавання вигуку у цільовому тексті, що полягає у введенні лексичних елементів, відсутніх в оригіналі; вилучення вигуку; експлікація.

У мультсеріалі «Adventure Time» надзвичайно багато різноманітних вигуків та звуконаслідувань і, відповідно, що вимагають пошуку способів їхньої адекватної передачі. Пропонуємо їх розглянути. Засоби перекладу вигуків наводяться з огляду на український переклад.

#### 1. **Заміна повнозначним словом.**

*Huh? This doesn't look like Make Out Point. – Що? Це не схоже на площу Розваг. – А?! Чё-то это не похоже на холм Свиданий.*

Як бачимо, запитальний вигук *huh?* виражає здивування і розгубленість, російською мовою використано відповідник *a?*, у той час як в українській відбулася заміна на питальний займенник *що?*, яка не порушує загального емоційного значення.

*Argh! Building this dock is hard, man! – Чорт! Збудувати такий док – важка робота! – Ууу, строить этот док тяжело, чувак!*

В англійській мові вигук *argh!* може означати розчарування, втому, роздратованість і навіть відчай. У російському перекладі для передачі цих емоцій вжито вигук *ууу*, який, окрім зазначених значень, також має відтінок несхвалення. В українському ж варіанті спостерігаємо заміну повнозначним словом *чорт!*, яке несе всі перераховані значення, однак має дещо інтенсивніше експресивне забарвлення.

*Hey, it's so gross here! – Дивись, тут так огидно! – Фу, здесь так противно!*

Вигук *hey*, призначений привернути увагу співрозмовника, в українському перекладі замінений дієсловом у наказовому способі *дивись*, що також має на меті звернути на щось увагу, прагматичний потенціал в російському перекладі було змінено, оскільки обрано

одиницю, що передає огиду.

## 2. Вживання варіантного відповідника.

**Oh, man! Hurry! – О, чорт! Швидше! – Вот, блин! Быстрее!**

Вигук *oh, man!* може виражати різноманітні емоції, від радості до розчарування. У цьому контексті це вираз страху і переживання. На нашу думку, в аналізованому випадку підібрано вдалі відповідники, які виражають ту ж саму емоцію та мають подібне експресивне забарвлення.

**Hey! Can you hear me? – Агов! Ви мене чуєте? – Эй! Вы меня слышите?**

Вигук *hey!* у цьому прикладі слугує для привернення уваги, а також для вираження обурення персонажа, якого ігнорують. Саме полісемічність вигуків часто стає джерелом труднощів при перекладі, однак, з нашої точки зору, варіантні відповідники *эй!* та *агов!* цілком передають потрібні значення.

**What the heck? – Якого біса? – Какого хрена?**

Вигук *what the heck?* є досить сильним виразником невдоволення, неприємного здивування або розгубленості. Тому в обох мовах при перекладі цілком доцільно вжити рівнозначні відповідники *якого хрена?* і *якого біса?*

**Ugh, jeez, Jake! – Жах, Джейку! – Вот блин, Джейк!**

Вигуки *ugh* та *jeez* у даному контексті позначають огиду, роздратування і переляк. Тому вважаємо підібрані відповідники *вот блин* і *жах* прийнятними варіантами для вираження тих же емоцій у певній ситуації.

**Ow! That... actually hurt, Finn! – Ай! Це було боляче, Фінне! – Ой! Это же... больно, Финн!**

Вигук *ow!* виражає біль, тому для його перекладу обрані максимально точні відповідники *ай!* та *ой!*, що є стандартними сигналами болю в українській та російській мовах.

## 3. Застосування апроксимації.

Також у мультсеріалі наявні вигуки, які стали своєрідними візитними картками мультфільму. Тим не менш, вони є досить серйозною складністю для перекладача, оскільки їх значення часто можна припустити, лише виходячи з контексту:

**Slamacow! – Оце так! – Обалдеть!**

**Shmowzow! – Ого! – Обалдеть!**

**Shmow! – Ого! – Ого!**

Із ситуації зрозуміло, що ці вигуки означають захоплення, подив та радість. Щоб передати це значення, перекладачі вирішили використати вже існуючі українські та російські відповідники, які були б знайомими цільовій аудиторії. Звісно, при такому рішенні очевидні прагматичні втрати, оскільки вигуки *ого!* та *оце так!* не можуть слугувати маркером соціолекту підлітків і є більш загальноновживаними, ніж англійські відповідники. У цьому випадку доцільнішим видається російський варіант *обалдеть!*, який, тим не менш, також не передає повністю прагматичне навантаження вигуків тексту джерела.

**Holy moly! – Оце так! – Ура!**

Знову спостерігаємо прагматичні втрати при заміні специфічно англійського вигуку *holy moly!*, що може означати здивування або приголомшеність, на більш нейтральні вигуки, які лише приблизно відтворюють експресивність оригіналу. Крім того, вигук *оце так!* вже неодноразово використовувався в перекладі мультсеріалу, що створює хибне враження про одноманітність та обмеженість його лексики. Звісно, переклад суто англійських вигуків є надзвичайно складним аспектом, однак, на нашу думку, у цьому прикладі було б доцільніше утворити новий контекстуальний відповідник, особливо враховуючи специфіку жанру дитячої мультиплікації, де незвичайність та комічність завжди є перевагами.

**A, perfecto! – Супер! – А, perfecto! (исп: совершенно, безупречно)**

В англійській мові існує чимало вигуків, запозичених з інших мов. Аналізований

випадок є запозиченням з іспанської, яке надає мовленню персонажа особливого колориту. Субтитрування дало змогу перекладачеві російською мовою застосувати експлікацію і водночас зберегти оригінальну форму оклику. В українському варіанті застосований близький за значенням відповідник, однак ми вважаємо доцільнішим транскодування з мови джерела (*A, перфекто!*), оскільки, по-перше, запозичення з іспанської є досить поширеним в українській мові і в зазначеній ситуації могли б слугувати додатковим засобом комічного; по-друге, мультсеріал, на матеріалі якого проводиться дослідження, розрахований на підліткову та дорослу аудиторію, а, отже, принаймні, на базову ерудицію. Український спрощений варіант є, на нашу думку, саме тим прикладом занадто «дитячого» перекладу, про який говорить К. Варга.

#### 4. Вживання словникових відповідників.

Головний герой мультфільму часто вживає вигуки-оказіоналізми *algebraic!* та *mathematical!* на позначення чогось дивовижного, першокласного. Оскільки ці вирази вже стали невід'ємною рисою серіалу, перекладачі вжили словникові відповідники цільових мов у прислівниковій формі: *математично! алгебраїчно! алгебраично!*

#### 5. Утворення нового контекстуального відповідника.

##### *Get alive! – Ось тобі життя! – Оживи!*

Основою для цього новоутворення, ймовірно, слугував вираз *get lost!* із значенням *відчепись!* При перекладі були вжиті оказіональні контекстуальні відповідники, що зберегли прагматичний ефект оригіналу. Однак ми вважаємо варіант *оживи!* більш влучним, оскільки він зберігає дієслівну форму оригіналу та має яскравіше експресивне забарвлення.

#### 6. Вилучення вигуку.

*Aww, I'm gonna miss them. – Я сумуватиму за ними. – Эх, а я буду скучать по ним.*

*Well, I'm Finn, and this is Jake. – Я Фінн, а це Джейк. – Ну, я Финн, а это Джейк.*

*Hey, this one's got some kind of bag! – У цього начебто щось тут є. – Эй, у этого какая-то сумка.*

*No response, huh? – Не відповідаєш? – Не отвечаешь?*

*Incoming iceberg! Wow, that one's huge! – Новий айсберг! Оце велетенський! – Приближается айсберг! Ого, этот огромный!*

У всіх вищенаведених прикладах українські перекладачі та подеколи російські вилучили вигуки. На нашу думку, це невдале рішення, яке позбавляє текст емоційної виразності та порушує оригінальний прагматичний вплив. Так, вигук *awww* та його еквівалент *эх* добре передають відчуття жалю і суму за друзями; одиниці *well* та *ну* виражають розгубленість героїв через несподіване знайомство; вигук *hey*, перекладений російською як *эй*, призначений привернути увагу оточуючих, а вигук *huh* в кінці речення закликає співрозмовника погодитися з питанням. Як бачимо, кожне з цих слів має своє значення у реченні, а внаслідок їхнього вилучення текст цільової мови втрачає первісний прагматичний ефект. Винятком можна назвати останній приклад, у якому вказівна частка *оце* має значення здивування, як і англійський вигук *wow*.

Таким чином, за результатами аналізу були виявлені такі основні прийоми перекладу англійських вигуків українською та російською мовами: використання існуючого відповідника, заміна повнозначним словом або словосполученням, утворення нового контекстуального відповідника, запозичення (транскодування) з англійської мови, підбір близького за вираженням емоцій відповідника та вилучення (опускання) вигуку.

На основі проведеного дослідження ми виявили, що передати прагматику вигуків навіть такого, здавалося б, простого тексту, як у мультиплікаційному фільмі, може бути непросто. Головні проблеми полягають у наявності омонімічних та притаманних виключно англійській мові вигуків, а також у значній кількості вигуків-оказіоналізмів. Незважаючи на те, що неточності та порушення прагматичної цілісності допускалися як у російському, так і в українському перекладі, можна зробити висновок, що російськомовні субтитри до

мультсеріалу «Adventure Time» адекватніше відтворюють вигуки та вигуківі сполучення. По-перше, глядач має змогу сприймати оригінальну звукову доріжку, що є величезною перевагою, оскільки в українському дублюванні значною мірою втрачена виразність та експресивність голосів іноземних акторів, що не може не відбитися на загальному прагматичному ефекті. По-друге, субтитри повніше передали особливості мови персонажів та краще зберегли прагматику вигуків. Дослідження не є вичерпним і відкриває широкі **перспективи** подальшої розробки специфіки перекладу аудіовізуальних текстів, зважаючи на дедалі зростаючий попит на англійське кіно- й телепродукцію та відсутність розвинутої школи аудіовізуального перекладу в Україні.

#### *Література*

- Каптюрова О.В. Вигуки сучасної англійської мови (системний та дискурсивний аспекти) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / Олена Вячеславівна Каптюрова. – К., 2005. – 23с.
- Олійник О. В. Уживання вигуків та вигуківих фразеологізмів у сучасній англійській мові / Оксана Вікторівна Олійник [Електронний ресурс] // [http://www.psyh.kiev.ua/Олійник\\_О.В.\\_Уживання\\_вигуків\\_та\\_вигуківих\\_фразеологізмів\\_у\\_сучасній\\_англійській\\_мові](http://www.psyh.kiev.ua/Олійник_О.В._Уживання_вигуків_та_вигуківих_фразеологізмів_у_сучасній_англійській_мові).
- Ременюк Я. М. Особливості перекладу вигуків у мультимедійних фільмах / Яна Миколаївна Ременюк [Електронний ресурс] // [http://philolog.univ.kiev.ua/library/zagal/Movni\\_i\\_konceptualni\\_2012\\_42\\_2/021\\_027.pdf/](http://philolog.univ.kiev.ua/library/zagal/Movni_i_konceptualni_2012_42_2/021_027.pdf/).
- Varga С. Childish Translation vs. Translation for Children. The Subtitling of Fictional Dialogues in Cartoon Movies / Christina Varga. [Електронний ресурс] // [http://www.academia.edu/1965016/Childish\\_Translation\\_vs\\_Translation\\_for\\_Children\\_The\\_Subtitling\\_of\\_Fictional\\_Dialogues\\_in\\_Cartoon\\_Movies](http://www.academia.edu/1965016/Childish_Translation_vs_Translation_for_Children_The_Subtitling_of_Fictional_Dialogues_in_Cartoon_Movies).

УДК 81'255.4 = 134.2 = 161.2

**ГОМОН Н. В.**

(*Національний університет державної податкової служби України*)

### **СТИЛІСТИЧНО НЕЙТРАЛЬНА ПЕРСОНІФІКАЦІЯ У СКЛАДІ СЛОВОСПОЛУЧЕННЯ ТА ЇЇ ВІДТВОРЕННЯ В ПЕРЕКЛАДІ**

У статті розглянуто особливості відтворення стилістично нейтральної персоніфікації у складі словосполучення в перекладі з іспанської мови на українську. Виділено основні групи таких словосполучень та визначено перекладацькі трансформації, що дозволяють зберегти персоніфікацію або призводять до деперсоніфікації. Внесено уточнення в існуюче у перекладознавстві визначення персоніфікації як засобу структурування речення.

*Ключові слова:* стилістично нейтральна персоніфікація, переклад, перекладацькі трансформації, деперсоніфікація.

**Gomon N. V. Stylistically neutral personification as a part of the phrase and its rendering in translation.** В статті розглядаються особливості воспроизведення стилістично нейтральної персоніфікації в складі словосполучення в перекладі з іспанського мови на український. Виділяються основні групи таких словосполучень та визначаються перекладацькі трансформації, даючи можливість зберегти персоніфікацію або призводять до деперсоніфікації. Вноситься уточнення в існуюче в перекладознавстві визначення персоніфікації як способу структурування речення.

*Ключевые слова:* стилістично нейтральна персоніфікація, переклад, перекладацькі трансформації, деперсоніфікація.

**Gomon N. V. Stylistically neutral personification as a part of the phrase and its rendering in translation.** The article deals with the peculiarities of rendering of stylistically neutral personification as part of the phrase in translation from Spanish into Ukrainian. The main groups of such phrases are emphasized and translation transformations which allow to retain personification or lead to depersonification are defined. A more precise definition of personification as a way of sentence structuring existing in translation studies is given.

*Keywords:* stylistically neutral personification, translation, translation transformations, depersonification.

У попередніх роботах [Гомон 2010; Гомон 2012] ми вже розглядали особливості вживання та відтворення в перекладі стилістично нейтральної персоніфікації як засобу структурування речення, яка у перекладознавчих розвідках визначається як поєднання іменника з неагентивним значенням, що виступає в реченні у функції підмета, із дієсловом-присудком, який позначає дію живої істоти [Калустова 2004, с. 219; Карабан 2004, с. 89-90; Швейцер 1988, с. 143 та ін.]. Крім цих найбільш частотних предикативних структур із персоніфікацією, при дослідженні було